

УДК 342.53(477)

Андрій Яковлев,кандидат юридичних наук,
заступник Головного вченого секретаря
Національної академії правових наук України

СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ ПАРЛАМЕНТУ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Досліджено проблеми і перспективи удосконалення діяльності законодавчої влади в контексті проведення конституційної модернізації в сучасній Україні. Автор визначає роль інститутів парламентаризму в конституційному процесі, а також їх значення для реформування системи органів державної влади в Україні. Особлива увага приділяється аналізу існуючих конституційних моделей організації і функціонування сучасних парламентів.

Ключові слова: конституційний процес, законодавча влада, Конституція України, парламент, структура та функції парламенту, парламентаризм, бікамералізм.

Сучасний конституційний процес в Україні, що включає у себе конституційну модернізацію та реформування системи державної влади, має своєю невід'ємною складовою й удосконалення діяльності законодавчої влади, і зокрема — парламенту України. У цьому сенсі є всі підстави стверджувати, що зазначене завдання має виняткове наукове і практичне значення не лише для формування і розвитку парламентського права в Україні, а й для конституційного права України в цілому, адже попри фактичне існування різних форм державного правління, не можна сперечатися з тим, що за будь-яких умов і у будь-якій державі, що прагне втілювати у життя принципи демократії та правової державності, законодавча влада і парламенти відіграють одну з ключових, а доволі часто й вирішальну, роль. З цього погляду конституційний процес в Україні не може і не повинен оминати увагою питання організації і функціонування парламенту, що з необхідністю робить цю проблематику не тільки актуальною, а й вельми значимою в загальнотеоретичному і практичному аспектах, в умовах сучасних глобалізаційних та євроінтеграційних процесів, діяльність парламентів та категорія «парламентаризм» наповнюється якісно новим змістом.

Неупереджений аналіз конституційного процесу в незалежній Україні переконливо засвідчує, що історія українського парламентаризму — це не лише зміна складу парламенту України, а й постійний пошук найбільш ефективних форм його організації, механізмів його функціонування, засобів взаємодії з іншими гілками влади [1]. З цього погляду парламентаризм — це не лише певна теорія, що визначає провідну роль і повноваження парламенту, а й повсякденна практика функціонування цього органу державної влади, який одночасно виконує всі свої функції та забезпечує стабільну й ефективну взаємодію в системі «стримувань і противаг» [2]. Справді, не викликає сумніву положення, що удосконалення роботи парламенту в Україні тісно пов'язано з питанням його структурної організації. Відомо, що ще у перших проектах Конституції України, безпосередню участь у підготовці яких брав відомий вітчизняний конституціоналіст Л. Юзьков, пропонувалися два варіанти визначення структури Верховної Ради України: однопалатний та двопалатний. Причому розробники проекту спирались як на об'єктивні потреби та реалії тогочасного конституційного і державно-правового розвитку України, так і на зарубіжну практику. Зокрема у проекті

Конституції України, винесеному Верховною Радою України на всенародне обговорення в редакції від 1 липня 1992 р., передбачалося, що законодавча влада в Україні належить Національним Зборам України, які діють у складі двох палат: Ради депутатів і Ради послів. Статтями 127 та 128 проекту встановлювалось, що: а) Рада депутатів, до складу якої входять 350 депутатів, обирається терміном на 5 років по одномандатних виборчих округах з приблизно рівною кількістю виборців; б) Рада послів як орган територіального представництва обирається по одномандатних округах терміном на 5 років на основі рівного представництва — по 5 послів від кожної області, Республіки Крим і м. Києва. При цьому ст. 141 проекту до виключних повноважень Ради послів пропонувалось віднести: утворення, укрупнення чи ліквідація адміністративно-територіальних одиниць, їх найменування та перейменування; затвердження статутів регіонального самоврядування; призначення за пропозицією Голови Ради послів голів і членів Верховного Суду, Вищого господарського суду і призначення Генерального прокурора України; призначення Голови та 11 членів Конституційного Суду; утворення Вищої атестаційної і дисциплінарної комісії суддів; надання попередньої згоди на укладання міжнародних договорів про державні союзи і військово-політичні об'єднання, міжнародні організації та державні кордони; ухвалення рішень про достатність підстав для усунення з посади посадових осіб у разі застосування імпичменту [3]. Водночас варто згадати й проект Конституції України в редакції від 24 лютого 1996 р., який був схвалений Конституційною комісією 11 березня 1996 р. Нагадаємо, що розділ IV цього проекту мав назву «Національні Збори України», в якому було зафіксовано (ст. 72), що Національні Збори складаються з двох постійно діючих палат: Палати депутатів і Сенату. Стосовно Верхньої палати, то проектом передбачалось, що Сенат формується на основі рівного представництва від Автономної Республіки Крим, кожної області та м. Києва — по три сенатори, а також від м. Севастополя — два сенатори. Пропонувалось оби-

рати сенаторів строком на чотири роки шляхом прямих виборів у багатомандатних округах. Водночас статтями 85 та 87 проекту передбачався доволі чіткий перелік повноважень обох палат. Зокрема до повноважень Сенату передбачалось віднести: призначення половини складу Конституційного Суду України; призначення на посади та звільнення з посад за поданням Президента України суддів Верховного Суду України; надання згоди на призначення Президентом України глав дипломатичних представництв України та інших державах і при міжнародних організаціях; призначення на посаду та звільнення з посади заступника Голови Рахункової палати і половини її членів; надання згоди на призначення Президентом України Генерального прокурора; надання згоди на призначення Президентом України Голови Атімонопольного комітету; призначення за поданням Президента України складу Центральної виборчої комісії з виборів Національних Зборів України та Президента України; утворення за поданням Президента України Ради оборони України; схвалення рішення про надання військової допомоги іншим державам; затвердження протягом двох днів з моменту звернення указів Президента України про запровадження воєнного чи надзвичайного стану; утворення і ліквідація районів, встановлення і зміна меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування і перейменування населених пунктів і районів [4]. Щоправда, як відомо, у Конституції 1996 р. було втілено саме модель одномпалатного парламенту. Цьому сприяло те, що, на думку ряду вітчизняних юристів, саме така модель найбільш адекватно відповідала тогочасним вимогам політичного і правового розвитку України.

Але сама ідея двопалатного парламенту неодноразово виникала і на початку 2000 р. (у цьому контексті не можна не згадати всеукраїнський референдум, який фактично відкрив законодавчу перспективу переходу до двопалатності) і у 2003—2004 рр., у 2008—2009 рр. До речі, щодо ролі референдуму 2000 р., варто навести слова В. Журавського, який ще у 2001 р. писав: «Проведений 16 квітня 2000 р. всеукраїнський референдум, на

якому вражаючи більшість громадян висловилась за створення двопалатного парламенту, мав своїм наслідком те, що парламентська реформа в Україні після оголошення його результатів поступово перейшла в практичну площину». Значною мірою під впливом цієї події відбулась відчутна інтенсифікація як наукової, так і законотворчої діяльності щодо запровадження бікамералізму. Так 10 травня 2000 р. на розгляд до Верховної Ради України було внесено проект закону України «Про зміни до Конституції України за результатами всеукраїнського референдуму 16 квітня 2000 року» (реєстр. № 5300-1). Разом із тим, у науковому середовищі активно обговорювались питання формування Верхньої палати, її повноваження, способи взаємодії з Нижньою палатою тощо. Скажімо, щойно згаданий В. Журавський пропонував формувати Верхню палату через прямі вибори і застосовувати у її діяльності принцип часткової ротації з метою досягнення максимальної оптимізації та професіоналізації діяльності сенаторів [5].

Так само і на сьогоднішній день у процесі діяльності Конституційної Асамблеї можна чітко побачити прихильників бікамералізму. Так, наприклад, М. Оніщук у своїй доповіді «Доктрина конституційної перебудови: завдання та напрями реформи» наголошував, що стрижнем конституційних змін має стати саме перехід до бікамеральної структури парламенту, адже двопалатний парламент фактично поєднує в собі і політичне, і територіальне представництво. Загальна модель, що була запропонована цим дослідником, виглядає наступним чином. Нижня палата — палата депутатів, будучи обраною шляхом прямих виборів за пропорційною системою відкритих списків, має стати органом політичного представництва народу. Крім законодавчої функції, на Нижню палату парламенту покладається відповідальність за формування уряду й контроль за його діяльністю. Неспроможність призначити уряд і затвердити програму його діяльності має наслідком розпуск Нижньої палати парламенту та її дострокові вибори. Верхня палата — Сенат — має обиратися прямими виборами (по дві особи від областей і

м. Києва) за мажоритарною системою та представляти громади регіонів України. Відповідно до цієї моделі, ротація сенаторів передбачається кожні три роки, що дасть можливість забезпечити наступність і стабільність у здійсненні влади. Сенат, на відміну від Нижньої палати, не може бути розпущеним [6]. З подібними пропозиціями виступив і А. Колодій. Зокрема у своєму виступі «Методологічні проблеми оновлення Конституції України» він запропонував наступні ключові зміни: 1) вилучити із нього ст. 95, яка присвячена бюджетній системі, статті 96 та 97 — регламентують Державний бюджет України, ст. 98 — передбачає статус Рахункової палати, ст. 99 — стосується грошової одиниці, ст. 100 — встановлює основи статусу Ради Національного банку України, ст. 101 — регламентує основи статусу Уповноваженого Верховної Ради з прав людини; 2) прямо передбачити конституційні основи для прийняття законів України «Про Верховну Раду України», особливо з огляду на ч. 2 ст. 19 та п. 21 ч. 1 ст. 92 Конституції України, «Про тимчасові спеціальні, слідчі та спеціальну тимчасову слідчу комісію», «Про парламентську більшість», «Про парламентську опозицію», «Про депутатські фракції та групи», «Про нормативно-правові акти в Україні», «Про закони та законодавчу діяльність», «Про всеукраїнський референдум», «Про місцеві референдуми», «Про народну законодавчу ініціативу»; 3) зменшити конституційний склад Верховної Ради України до трьохсот народних депутатів України, оскільки стабільно зменшується кількість виборців в Україні; 4) позбавити народних депутатів України абсолютної депутатської недоторканності; 5) утворити двопалатну структуру парламенту задля забезпечення представництва у Верховній Раді України адміністративно-територіальних одиниць.

Щоправда, вартує на відзначення й те, що ідеї бікамералізму було порушено не лише в ході діяльності Конституційної Асамблеї. Так, наприклад, О. Скрипнюк ще у 2009 р. вказував на те, що наразі можна висунути щонайменше три основні аргументи на користь запровадження бікамеральної структури парла-

менту в Україні, а саме: представницький, інституційний та політичний. Причому на різних історичних етапах конституційного процесу в Україні кожен з них набував більшого або меншого значення. Суть першого полягає у тому, що двопалатна модель дозволяє якомога гармонійніше поєднати загальнодержавні та регіональні інтереси, коли прихід до влади тієї чи іншої регіональної еліти не становить загрози для розвитку інших частин держави, адже у такому випадку Верхня палата завжди гарантуватиме баланс інтересів різних регіонів за рахунок дотримання принципу рівного представництва від всіх областей. Більше того, навіть якщо уявити собі появу певних регіональних груп у Верхній палаті, то все одно вони ніколи не зможуть монополізувати діяльність цієї палати через приблизно рівні можливості різних регіонів формувати подібні утворення (наприклад, якщо взяти розподіл на східні та західні регіони). На відміну від цього, інституційний аргумент пов'язаний з забезпеченням якості законодавчої роботи парламенту, а також з необхідністю створення додаткового механізму, який би унеможливив прийняття не тільки поспішних (емоційно вмотивованих), а й кон'юнктурних (корпоративно вмотивованих) законів. Нарешті, останній політичний аргумент має на меті запобігання надмірній радикалізації діяльності Нижньої палати та пануванню у ній популістських настроїв [7]. Звісно, кожен з них може ставати предметом обговорення, але при цьому саме двопалатна організація може виступити механізмом, що дасть змогу вирішити ті проблеми, з якими хронічно стикається Український парламент фактично ще з середини 90-х років минулого століття.

Так само цілий ряд змістовних аргументів на користь бікамералізму було висловлено В. Медведчуком, який фактично з кінця 90-х років XX ст. був і залишається прихильником саме цієї моделі функціонування парламенту України [8]. Щоправда, на думку цього визнаного в Україні конституціоналіста і юриста, однією з причин, яка чи не найбільше зашкодила переходу до двопалатної організації парламенту, стало те, що ця ідея дуже часто порушувалась

представниками тих чи інших владних еліт виключно з політичними цілями, тоді як, насправді, питання бікамералізму пов'язані не стільки з нескінченними «перетягуваннями канату повноважень» між різними гілками та органами державної влади, скільки з необхідним і цілком об'єктивним процесом пошуку оптимальної моделі організації і функціонування парламенту як вищого органу законодавчої влади, в діяльності якого рівною мірою представлені та захищені як загальнонаціональні, так і регіональні інтереси. Також з ідеями підтримки двопалатної організації парламенту України виступали й інші провідні вітчизняні юристи. Наприклад, М. Цвік вважав, що саме двопалатна організація спроможна подолати ті об'єктивні політичні розколи і протистояння (які часто перетворювались на відверту боротьбу «на знищення» політичних опонентів), що характерні для Українського парламенту. Причому небезпеку подібних політичних протистоянь цей вчений вбачав насамперед у тому, що вони спотворюють сенс самої ідеї представництва різних інтересів, які мають насамперед регіональну специфіку. Справді, політика та політичні інтереси відігравали і завжди відіграватимуть важливу роль у процесі функціонування парламенту, однак це все ж таки не означає того, що питання політичного протистояння та політичної боротьби повинні ставитись на перший план порівняно з інтересами суспільства в цілому, країни, держави. Як писав М. Цвік: «Існуючі... політичні протиріччя розкололи парламент. У результаті цього він значною мірою перестав бути як раніше органом територіального представництва населення. Тому для послідовного проведення принципу поєднання захисту інтересів усього народу в цілому з інтересами окремих регіонів доцільно створити у складі Верховної Ради другу палату — Раду територій, яка б обиралась на засадах спеціального представництва від окремих областей» [9]. Водночас, на думку цього дослідника, завдяки формуванню другої палати можна було б значно послабити інтенсивність конфліктів між законодавчою та іншими гілками державної влади. Очевидно, що

ці ідеї жодною мірою не втратили своєї актуальності й сьогодні. Свого часу з підтримкою ідеї двопалатності виступили О. Святоцький та В. Чушенко, які вказали на п'ять основних проблем, які дозволить вирішити в практиці конституційного розвитку України запровадження бікамералізму. Зокрема йшлося про те, що двопалатність дозволяє запровадити механізми взаємного контролю якості законотворчої діяльності у співпраці палат, підвищити рівень професійності представництва, зменшити конфліктність між законодавчою і виконавчою владою, забезпечувати більш гармонійне поєднання регіональних та загальнонаціональних інтересів, уникати небезпеки «законодавчої деспотії» [10]. Так само цікаве дослідження проблематики бікамералізму та перспектив запровадження цієї моделі організації парламенту було представлено у монографії «Двопалатний парламент: світовий досвід та українські реалії» (2008) [11].

Щоправда, поряд із цим можна вказати і на цілий ряд критично або принаймні скептично налаштованих фахівців щодо перспектив запровадження двопалатного парламенту в Україні. Утім, навіть ці дослідники радше висловлюють певну стурбованість щодо ймовірних засобів запровадження бікамералізму в Україні та його можливої моделі, аніж до ідеї двопалатності як такої. Зокрема, як пише І. Словська: «Існують як позитивні, так і негативні моменти запровадження двопалатного парламенту. Позитивним є представлення інтересів регіонів, збалансованість у прийнятті рішень нормативного і ненормативного характеру. Негативним — можливе подвоєння видатків на утримання та збільшення бюрократичного апарату (за умови розширення загальної чисельності штату), пролонгація процесу законотворчості. На сьогодні, за відсутності вагомих причин об'єктивного і суб'єктивного характеру, запровадження бікамералізму в Україні є проблематичним. Верховна Рада України має пройти шлях внутрішнього розвитку. Будь-які зміни у структурі парламенту України повинні бути невід'ємною складовою загальної політичної реформи. Інший підхід до вирішення окресленої проблеми призведе

до загострення політичної ситуації та недовіри чи малоефективності нововведення» [12]. Звісно, важко сперечатися з тим, що парламент України повинен сам пройти певний «шлях внутрішнього розвитку», але наразі цілком очевидно, що збереження сформованої в Україні моделі функціонування парламенту призведе у подальшому не просто до деградації, а до суцільного знищення ідеї парламентаризму як такої.

З цього погляду, апробацію або принаймні моделювання інших способів організації парламенту в процесі діяльності Конституційної Асамблеї слід вважати не певним «штучним щепленням», а об'єктивно необхідним у теоретичному та практичному аспектах кроком, який здатен не лише істотно поліпшити реалізацію основних функцій парламенту та підняти на якісно новий рівень його діяльність, а й змінити суспільну думку щодо цього, без жодного перебільшення, одного з найважливіших органів державної влади для будь-якої демократичної країни. У даному випадку внутрішня логіка конституційних змін зумовлена не суб'єктивними бажаннями тих чи інших політиків або науковців, а виключно тією реальною потребою узгодження конституційних механізмів організації та діяльності органів державної влади із тими функціями, які вони покликані реалізовувати відповідно до сучасної практики конституціоналізму [13]. Таким чином, конституційна модернізація, що триває нині в Україні і є пов'язаною зі змінами конституційного регулювання порядку організації та функціонування вищих органів державної влади, має одним зі своїх аспектів й удосконалення роботи вітчизняного парламенту. Причому це «удосконалення» повинно реалізовуватись не лише через загальне переосмислення принципу поділу влади з погляду його сучасних інтерпретацій [14], а й через обговорення та запровадження нових моделей організації парламенту, які, щоправда, повинні застосовуватись та апробуватись не на основі суб'єктивних політичних уподобань і волюнтаристських рішень, а виключно на підставі науково обґрунтованого та системного бачення засобів оптимізації роботи як парламенту, так і всієї системи дер-

жавної влади в цілому (справді, важко не погодитися з В. Скрипнюк, яка доводить що конституційний розвиток парламентаризму в Україні слід розглядати як у контексті структурної модернізації самого парламенту, так і з погляду оптимізації його взаємодії з іншими органами державної влади [15]).

Таким чином, узагальнюючи результати проведеного дослідження, можемо сформулювати такі **висновки**. По-перше, конституційний процес у незалежній Україні має своєю невід'ємною частиною реформування відповідно до встановленої конституційної процедури парламенту як вищого органу законодавчої влади в Україні. Фактично, намагання реалізувати це завдання неодноразово давалося взнаки у конституційній історії України починаючи з 1996 р. Одним з аспектів такого реформування є зміна організації парламенту і перехід до двопалатної структури, яка передбачає функціонування Українського парламенту у складі двох палат, що дозволяє не лише забезпечити регіональне представництво всіх територій, а й оптимізувати діяльність самого парламенту, підвищити якість законотворчої та законодавчої діяльності, уникнути штучних політичних конфліктів та передвиборчого популізму. По-друге, сама ідея двопалатності (бікамералізму) не є певною новелою для конституційного процесу України. Якщо абстрагуватись від перших конституційних проєктів початку минулого століття, то можна побачити, що разом із проголошенням незалежності України в ході розробки і прийняття Конституції України практично весь час обговорюва-

лись як однопалатна, так і двопалатна моделі організації парламенту, що знайшло безпосереднє юридичне відображення у конституційних проєктах 1992—1996 рр. По-третє, об'єктивні тенденції конституційного розвитку останнього десятиліття в Україні засвідчують доцільність та слушність запровадження двопалатної моделі організації парламенту. При цьому слід зазначити, що сам факт існування двопалатного парламенту в унітарній державі є цілком прийнятним явищем у зарубіжній конституційній практиці. Тому зазначену перспективу слід розглядати не стільки з погляду перспективи федералізації України (хоча, насправді, навражди факт запровадження бікамералізму може стати причиною федералізації не тільки України, а й взагалі будь-якої держави), скільки під кутом зору можливостей для розв'язання ряду фундаментальних проблем, які супроводжують діяльність Українського парламенту і останнім часом набули критичного значення, адже наразі неспроможність парламенту нормально, професійно та ефективно діяти, гармонійно поєднувати загальнонаціональні і регіональні інтереси, приймати якісні закони, ставить під удар не тільки майбуття парламентаризму в Україні, а й подальше існування України саме як демократичної держави у її сучасних кордонах. Тому модель формування двопалатного парламенту в Україні має стати предметом прискіпливої уваги під час роботи Конституційної Асамблеї, а також у ході напрацювання конкретних пропозицій щодо реформування законодавчої влади в Україні.

ПРИМІТКИ

1. Історія українського парламентаризму: Від допарламентських форм організації політичного життя до сьогодення / кер. авт. кол. В. А. Смолій. — К. : Дніпро, 2010. — С. 20.
2. Саидов А. Х. Парламентский глоссарий / А. Х. Саидов, Т. Я. Хабриева. — М. : НОРМА, 2008. — С. 234—235.
3. Конституція незалежної України : у 3 кн. — К. : Право, 1997. — Кн. 1. — С. 153.
4. Конституція незалежної України : у 3 кн. / за заг. ред. С. Головатого. — К. : Право, 1997. — Кн. 2. — Ч. 1. — С. 119—120.
5. Журавський В. С. Становлення і розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові прблеми) / В. С. Журавський. — К. : Парламентське вид-во, 2002. — С. 178—187.
6. Оніщук М. В. Доктрина конституційної перебудови: завдання та напрями реформи [Електронний ресурс] / М. Оніщук. — Режим доступу : http://www.president.gov.ua/content/ca_publications.html.

7. Скрипнюк О. В. Двопалатний парламент як конституційна модель структурної організації законодавчого органу влади / О. В. Скрипнюк // *Влада в Україні: шляхи до ефективності* / за ред. О. Д. Святоцького. — К. : Ін Юре, 2010. — С. 349—350.
8. Медведчук В. В. Громадянське суспільство: Український вибір : монографія / В. В. Медведчук. — К. : Логос, 2012. — С. 370—412.
9. Проблеми теорії права і конституціоналізму у працях М. В Цвіка / відп. ред. О. В. Петришин. — Х. : Право, 2010. — С. 101.
10. Святоцький О. Питання теорії і практики конституціоналізму в Україні / О. Святоцький, В. Чушенко // *Право України*. — 1998. — № 2. — С. 20.
11. Двопалатний парламент: світовий досвід та українські реалії : монографія / заг. ред. О. А. Фісун. — Х. : Золоті сторінки, 2008.
12. Словська І. Доцільність формування двопалатного парламенту в Україні / І. Словська // *Право України*. — 2011. — № 3. — С. 191—192.
13. Шатіло В. Проблеми співвідношення конституційного механізму державної влади та механізму реалізації її функцій / В. Шатіло // *Право України*. — 2012. — № 1—2. — С. 336—337.
14. Жуган М. Принцип поділу влади: сучасні інтерпретації / М. Жуган, В. Марченко // *Право України*. — 2011. — № 2. — С. 193—200.
15. Скрипнюк В. М. Парламент в системі органів державної влади: українська модель і світовий досвід / В. М. Скрипнюк // *Держава і право : зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки*. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. — Вип. 19. — С. 53.

Яковлев Андрей. Структурная организация и деятельность парламента: актуальные проблемы конституционного процесса в Украине.

Исследованы проблемы и перспективы совершенствования деятельности законодательной власти в контексте проведения конституционной модернизации в современной Украине. Автор определяет роль институтов парламентаризма в конституционном процессе, а также их значение для реформирования системы органов государственной власти в Украине. Особое внимание уделяется анализу существующих конституционных моделей организации и функционирования современных парламентов.

Ключевые слова: конституционный процесс, законодательная власть, Конституция Украины, парламент, структура и функции парламента, парламентаризм, бикамерализм.

Iakovliev Andrii. Structural organization and functioning of parliament: current issues of constitutional process in Ukraine.

The problems and prospects for improving the activity of the legislature in the context of constitutional modernization in modern Ukraine are studied. The author defines the role of parliamentary institutions in the constitutional process, proves their importance in the reform of governmental system in Ukraine. Special attention is paid to the analysis of existing constitutional models of organization and functioning of modern parliaments.

Key words: constitutional process, legislative power, Constitution of Ukraine, parliament, structure and functions of parliament, parliamentary system, bicameralism.